

บทที่ 9

บริการจัดหางาน

อะไรคือบริการจัดวางตัวบุคคล?

ประเภทของบริการจัดวางตัวบุคคล

วัตถุประสงค์ของบริการจัดวางตัวบุคคล

โรงเรียนควรมีบริการจัดหางานหรือไม่?

ความหลากหลายในความเห็นเกี่ยวกับบริการจัดหางาน

นักเรียนประเภทใดที่จะได้ประโยชน์

หน้าที่หลักของบริการจัดหางานในระดับมัธยม

รูปแบบและรายละเอียดการจัดบริการหางาน

ความจำเป็นของการจัดบริการหางานในประเทศไทยในระดับอุดมศึกษา

ประวัติบริการจัดหางาน

รายละเอียดของบริการจัดหางานระดับอุดมศึกษา

การดำเนินงาน

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการจัดหน่วยงาน

สรุป

บทที่ 9

บริการจัดหางาน

ในอดีตเมื่อกล่าวถึงบริการแนะแนวแล้ว เราก็มักจะนึกถึงบริการทั้ง 5 ได้แก่ บริการสำรวจเด็กเป็นรายบุคคล บริการสนเทศ บริการปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามผล

บริการจัดวางตัวบุคคลนั้นเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Placement Service คุณจะไมใคร่ได้รับการกล่าวถึงมากนักในอดีต แต่ในปัจจุบันเมื่อการแนะแนวอาชีพเข้ามามีบทบาทมากขึ้น บริการจัดวางตัวบุคคลโดยเฉพาะในด้านของบริการจัดหางาน (Job Placement) เป็นสิ่งจำเป็นยิ่งและเป็นส่วนสำคัญของบริการแนะแนวอาชีพไปโดยปริยาย ดังนั้นแม้ว่าการจัดวางตัวบุคคลจะมีหลายประเภท แต่สำหรับในบทนี้ผู้เขียนขอเน้นเป็นพิเศษในเรื่องของบริการจัดหางาน เพราะเป็นบริการที่ครูแนะแนวจะต้องใช้ ดังนั้น จึงต้องทำความเข้าใจอย่างละเอียดในหลักการและปรัชญา รวมทั้งวิธีการจัดบริการนี้ทั้งระดับมัธยมและอุดมศึกษา

อะไรคือบริการจัดวางตัวบุคคล? (Placement Service)

การจัดบริการแนะแนวที่สมบูรณ์จะต้องรวมเอาบริการจัดวางตัวบุคคลไว้ด้วยเสมอ บริการจัดวางตัวบุคคลทางด้านการศึกษาจะช่วยนักเรียนได้มีความเข้าใจว่าเขาควรจะเรียนวิชาอะไรจึงจะเหมาะสมกับความสามารถและความถนัด หรือเมื่อเข้ามหาวิทยาลัยควรเลือกเรียนวิชาหรือคณะใดเพื่อจะออกไปประกอบอาชีพที่เขาต้องการในอนาคต

บริการจัดวางตัวบุคคลทางด้านการจัดหางานเป็นอีกบริการหนึ่งที่ช่วยหางานให้นักเรียนทำเป็นรายได้พิเศษระหว่างเรียนหนังสือ หรือหาแหล่งฝึกฝนทดลองงานให้นักเรียนทั้งในช่วงที่ยังเรียนอยู่และเมื่อเรียนจบไปแล้ว รวมทั้งสอนวิธีเตรียมตัวนักเรียนเพื่อให้มีทักษะในการออกไปสมัครงาน

บริการจัดหางานนี้จึงเป็นบริการที่สำคัญ และให้ประโยชน์แก่นักเรียนอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ มีคนว่างงานในอัตราสูงเช่นในปัจจุบัน

บริการจัดหางานตามสถาบันการศึกษามักจะถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเชื่อมต่อช่องว่างระหว่างโรงเรียน และการทำงานของบุคคล ยิ่งกว่านั้นผู้ให้บริการปรึกษาหรือ Counselor ก็ยังได้รับความคาดหวังให้มีความรู้ความชำนาญในด้านการหางาน และช่วยเพิ่มพูนทักษะของการสมัครงานแก่นักเรียนอีกด้วย

ประเภทของการจัดวางตัวบุคคล

การจัดวางตัวบุคคลมี 2 ประเภทคือ

1. บริการจัดวางตัวบุคคลทางการศึกษา (Educational Placement)
2. บริการจัดหางาน (Job Placement)

บริการจัดวางตัวบุคคลทางการศึกษา

บริการจัดวางตัวบุคคลทางการศึกษานี้ครูแนะแนวจะช่วยจัดวางตัวนักเรียนในชั้นเรียนที่เหมาะสม หรือช่วยนักเรียนให้เลือกเรียนวิชาหรือหลักสูตรที่เขาสงใจ ตรงกับความถนัดและความสามารถของนักเรียน

บริการจัดวางตัวบุคคลทางการศึกษานี้อาจแบ่งออกได้เป็นการให้บริการ 3 บริการคือ

- 1) ให้บริการแก่นักเรียนแต่ละคนไปไม่ว่าจะอยู่ชั้นใด นักเรียนจะได้รับการช่วยเหลือเลือกเรียนวิชาที่เหมาะสม หรือเมื่อถึงช่วงที่ต้องตัดสินใจเลือกแผนการเรียน ครูแนะแนวจะคอยช่วยพิจารณาเลือกแผนการเรียนที่ตรงกับความสามารถ และความต้องการของเด็กให้มากที่สุด
- 2) ให้บริการแก่ครู และทางสถาบันการศึกษาในการคัดเลือกเด็กเข้ากลุ่มที่เหมาะสม สมมติว่าทางโรงเรียนต้องการจัดกลุ่มสัมมนาทางวิชาการ หรือแบ่งแยกเด็กแยกในการนันทนาการ หรือแข่งกีฬา ครูแนะแนวจะเป็นผู้ช่วยคัดเลือกเด็กให้เข้าไปอยู่ในกลุ่มที่เหมาะสม สามารถทำกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพแทนที่จะให้เด็กเลือกกันเอง ซึ่งเด็กอาจจะเลือกตามเพื่อนและทำให้กลุ่มไม่สามารถทำตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งขึ้นได้

- 3) ให้บริการจัดวางตัวบุคคลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งขึ้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการ
- 3.1 แบ่งชั้นเรียน บางโรงเรียนอาจต้องการแยกเด็กเรียนดีไว้จากกลุ่มเด็กเรียนอ่อน
 - 3.2 หลักสูตร ช่วยเสนอวิชาเรียนให้นักเรียนแต่ละคนเรียนให้ได้ประโยชน์ตรงตามแผนการเรียนของเขามากที่สุด
 - 3.3 ศึกษาต่อไม่ว่าจะในระดับอุดมศึกษา อาชีวะหรือการเข้ารับการฝึกฝนพิเศษอื่นใด จะคอยช่วยแนะนำดูความเหมาะสมของแหล่งศึกษาต่อของนักเรียน
- กล่าวโดยสรุปก็คือ การให้บริการวางตัวบุคคลของด้านการศึกษานี้จะช่วยเหลือนักเรียนให้เข้าชั้นเรียน วางแผนการเรียน ตลอดจนตั้งเป้าหมายในการเรียนให้ไปในทิศทางที่ให้นักเรียนมีความก้าวหน้าและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนมากที่สุด

บริการจัดหางาน

บริการจัดหางานนี้เป็นบริการที่ถูกจัดขึ้นเพื่อตอบสนองบุคคล 3 กลุ่มคือ

- 1) ให้บริการแก่นักเรียนโดยการหางานให้ทำในเวลาว่างหรือนอกเวลาเรียนในช่วงที่ยังเรียนอยู่และเมื่อนักเรียนเรียนจบ หรือนักเรียนที่ต้องออกกลางคันด้วยเหตุผลใดก็ตาม
- 2) ให้บริการแก่กลุ่มนายจ้าง ได้แก่ บริษัท ห้าง ร้าน หรือองค์การ ที่มีความประสงค์อยากได้บุคคลเข้าทำงาน เขาเหล่านั้นอาจจะบอกมาทางสถาบันการศึกษา และครูแนะแนวก็จะช่วยจัดหานักเรียนที่สนใจส่งไปให้พิจารณา เป็นต้น
- 3) ให้บริการตามวัตถุประสงค์ของบุคคลเป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น
 - 3.1 หางานชั่วคราวให้ ได้แก่ การช่วยบุคคลให้ได้งานที่ไม่ใช่งานถาวร แต่เป็นงานที่ทำเพื่อช่วยตัวเองทางด้านเศรษฐกิจ หรือแบ่งเบาภาระของทางบ้านในขณะที่เรียนหนังสือ
 - 3.2 กระตุ้นให้เกิดการสำรวจข้อมูลทางงานอาชีพ ช่วยให้บุคคลเรียนรู้มากขึ้นเกี่ยวกับโลกของงานอาชีพ เช่น อาจจะสนับสนุนให้ไปสอบถามอาชีพที่สนใจจากผู้ประกอบการ หรือสำรวจเยี่ยมชมกิจการของผู้ประกอบอาชีพนั้น ๆ เป็นต้น
 - 3.3 ริเริ่มให้ทดลองปฏิบัติ การได้ลองฝึกปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นช่วงอาทิตย์หรือเป็นเดือนก็ตามจะช่วยทำให้บุคคลได้เรียนรู้ว่า งานที่เขาปรารถนาจะประกอบ

เป็นอาชีพนั้น หลังจากลองชิมลางดูแล้ว เป็นสิ่งที่ตรงกับความนึกคิดของเขาหรือไม่ ถ้าปรากฏว่าไม่ใช่ตามที่คาดหวัง เขาจะได้มีเวลากลับตัวทันที หรือถ้าใช้ถูกต้องตามความคาดหวังเขาจะได้มีประสบการณ์ที่จำเป็น และทำให้หางานได้ง่ายขึ้นเมื่อต้องการ

3.4 เสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในการสมัครงาน เช่น การเขียนจดหมายสมัครงาน เขียนเอกสาร ประวัตีย่อ หรือฝึกสัมภาษณ์ เป็นต้น

ในเรื่องของบริการจัดหางานนี้ จะได้พูดถึงในรายละเอียดในช่วงต่อไป

วัตถุประสงค์ของบริการจัดวางตัวบุคคล

บริการจัดวางตัวบุคคลไม่ว่าจะเป็นการจัดวางตัวบุคคลทางการศึกษา หรือการจัดวางตัวในด้านการหางานมีวัตถุประสงค์ร่วมกันดังนี้คือ

1. ช่วยเหลือให้นักเรียนมีการพัฒนาการเต็มที่ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล วัตถุประสงค์ข้อนี้จะเป็นวัตถุประสงค์หลักของการแนะแนวอยู่แล้ว กล่าวคือ หลักการใหญ่ที่ดูจะเป็นหัวใจของการแนะแนวมักจะอยู่ที่การช่วยเหลือบุคคลให้มีการพัฒนา เจริญงอกงามไปในทิศทางที่ดีที่สุดสำหรับชีวิตเขา โดยมีครูแนะแนวเป็นผู้เอื้อในการช่วยเขาสำรวจโอกาสและทางเลือกให้เกิดการตัดสินใจที่เหมาะสม ไม่ว่าจะในด้านการศึกษาต่อ หรือการเลือกอาชีพ

ในด้านการศึกษา ครูแนะแนวจะช่วยนักเรียน พิจารณาเลือกวิชาเรียน หรือแผนการเรียนที่เหมาะสมกับความสามารถและความต้องการของนักเรียน เพื่อนักเรียนจะได้มีการพัฒนาด้วยภาพอย่างเต็มที่เพื่อประโยชน์สุขส่วนตนและสังคมในที่สุด

ในด้านการหางานทำ ครูแนะแนวจะช่วยในการหางานเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ทางด้านอาชีพให้นักเรียน รวมทั้งให้เขาได้เข้าใจในโลกของงานอาชีพ และพัฒนาความรู้ความสามารถทางด้านงานอาชีพที่เขาสนใจทำ

2. ช่วยเสริมให้บรรลุผลในจุดมุ่งหมายทางการศึกษา

ปรัชญาหนึ่งของการศึกษาก็คือ ให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง บริการจัดวางตัวบุคคลจะช่วยเสริมวัตถุประสงค์นี้ของการศึกษาเป็นอย่างดี กล่าวคือ

ครูแนะแนวจะช่วยในการจัดวางตัวนักเรียนอย่างเหมาะสมในชั้นเรียน หรือในวิชาที่เขาสนใจจะทำให้นักเรียนสามารถเรียนอย่างไม่เบื่อหน่าย เมื่อเขาอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวย เขาก็จะสามารถเติบโตงอกงามและพัฒนาตนเองได้

นอกจากนี้บริการจัดหางานนั้นส่วนหนึ่งครูแนะแนวจะช่วยนักเรียนให้เข้าใจตนเองดีขึ้น เพื่อแสวงหางานอาชีพที่เหมาะสม การช่วยให้บุคคลเข้าใจตัวเองดีขึ้น จะมีผลดีหลายประการ เมื่อบุคคลใดก็ตามเข้าใจตนเองมากขึ้น เขาจะเริ่มมองเห็นว่าอะไรดี / ไม่ดีสำหรับตัวเขา เช่น เขาอาจตั้งจุดมุ่งหมายทางการศึกษาไว้สูง / ต่ำเกินไป เมื่อเขาเข้าใจตนเองดีขึ้น เขาอาจอยากปรับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของเขาให้ตรงหรือใกล้เคียงกับความเป็นจริงให้มากขึ้น เกิดแรงบันดาลใจกระตุ้นให้เขาสนใจจัดการกับชีวิตและการศึกษาของเขายิ่งขึ้น เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของบริการจัดหางาน

วัตถุประสงค์ของบริการจัดหางาน เป็นวัตถุประสงค์ย่อยที่แตกออกมาจากวัตถุประสงค์ของบริการจัดวางตัวบุคคล เนื่องจากในบทนี้ผู้เขียนมีความประสงค์จะเน้นในบริการจัดหางาน จึงใคร่เสนอเฉพาะวัตถุประสงค์ของบริการจัดหางานพอเป็นสังเขปดังนี้คือ

1. เป็นตัวเชื่อมระหว่างโรงเรียนและโลกของการทำงานของบุคคลโดยบริการจัดหางานจะพยายามให้นักเรียนได้เริ่มมีประสบการณ์จากการทำงาน แม้ในขณะที่ยังเรียนอยู่
2. เพื่อช่วยให้นักเรียนที่ยังเรียนอยู่ หรือที่ต้องออกกลางคันหรือที่จบแล้วได้มีงานทำ
3. ให้ความเข้าใจและข้อมูลที่ถูกต้องในเรื่องหน้าที่ และความรับผิดชอบของตำแหน่งงาน ให้นักเรียนได้เข้าใจตนเองพิจารณาความเหมาะสมแห่งตน เพื่อหาอาชีพที่ตรงกับความสนใจและความถนัดในอนาคต

โรงเรียนควรมีบริการจัดหางานหรือไม่?

นักแนะแนวบางท่านอาจสงสัยว่า เป็นหน้าที่ของทางโรงเรียนด้วยหรือที่จะต้องเป็นธุระช่วยจัดหางานให้นักเรียน

การที่จะตอบคำถามข้อนี้ เราจำเป็นต้องหันมาดูข้อเท็จจริงของเด็กนักเรียนที่จบชั้นจากโรงเรียนมัธยม เราจะเห็นว่ามียุวกคนหนึ่งที่จะศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป แต่จะมีเด็กอีกบางส่วนที่จะออกจากโรงเรียนด้วยเหตุผลใดก็ตาม เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี หรือระดับการเรียนไม่เป็นที่น่าพอใจ เด็กกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่จะต้องออกไปสู่ตลาดแรงงาน

และด้วยสภาพการณ์ปัจจุบันที่ประเทศไทยมีปัญหาทางเศรษฐกิจตกต่ำ การว่าจ้างงานมีน้อย อัตราคนว่างงานมีระดับสูง เด็กที่ออกจากโรงเรียนเหล่านี้ย่อมต้องประสบความยากลำบากในการหางานเป็นทวิคูณ ซึ่งถ้าสภาวะเศรษฐกิจรัดตัวหนักเข้า และสภาวะทางจิตใจของเด็กในวัยรุ่นอยู่ในสภาพปรับตัวไม่ได้ อาจก่อปัญหาทางสังคมที่ตามมาอีกมากมายถ้าไม่ได้รับการช่วยเหลือป้องกันเสียก่อน

นอกจากนี้ถ้าเปรียบเสมือนโรงเรียนเป็นบริษัทที่ผลิตสินค้าเมื่อผลิตสินค้าได้ออกสู่ตลาด และไม่สนใจในผลผลิตของตนเลยโรงงานนั้นย่อมตั้งอยู่ไม่ได้นาน เพราะผลผลิตย่อมสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของโรงงานเสมอ ถ้าผลผลิตดีมีคุณภาพย่อมแสดงว่าผู้ผลิตมีคุณภาพตามไปด้วย ผลผลิตที่พูดถึงนี้ไม่จำกัดเฉพาะจำนวนของนักเรียนของโรงเรียนที่สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้เท่านั้น โรงเรียนจำเป็นต้องให้ความสนใจอย่างทั่วถึงในผลผลิตทุกชั้นไม่ว่าจะเป็นนักเรียนที่ไปสอบเข้ามหาวิทยาลัยหรือนักเรียนที่ออกมาสู่ตลาดแรงงาน และให้การช่วยเหลือเท่าที่จะช่วยได้ทั้ง 2 กลุ่มประชากร

ว่ากันตามจริงแล้วทฤษฎีพัฒนาอาชีพให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อเรื่องของบริการจัดหางาน และเสริมสร้างทักษะในการหางาน ถ้าเราจะลองพลิกกลับไปดู ทฤษฎีทางพัฒนาการอาชีพในกลุ่มของซูเปอร์ก็ดี กินสเบอร์ก็ดี เราจะเห็นถึงขั้นตอนพัฒนาการทางความคิดในด้านอาชีพในช่วงวัยรุ่นนี้คล้ายคลึงกัน กล่าวคือมีลักษณะการขอใบสำรวจค้นคว้า แสวงหาทิศทาง และออกไปลองหาประสบการณ์ และด้วยธรรมชาติของผู้ที่อยู่ในวัยรุ่นอีกเหมือนกันที่มีสภาพทางจิตใจที่ยังไม่พร้อมด้วยตนเอง ที่จะก้าวเข้าไปสู่ตลาดแรงงานอย่างมั่นใจนัก เขายังสับสนไม่กระจ่างในเรื่องของลักษณะของงานและการใช้ความรู้ความสามารถของเขาว่าควรไปในทิศทางใดดี ควรจะปรับตัวเข้ากับงานที่ไม่ใคร่ชอบนัก หรือควรออกแสวงหางานใหม่ เขายังมีลักษณะกล้า ๆ กลัว ๆ เขาจึงต้องการการชี้แนะจากผู้มีประสบการณ์คือครูแนะแนวอย่างมาก ที่จะช่วยให้คำแนะนำ ปรีกษาเพื่อให้เขาก้าวไปสู่โลกของการทำงานอย่างมั่นคง ทำงานที่เขาสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถ และทักษะของเขาได้อย่างเต็มที่

จะเห็นได้ว่าเท่าที่กล่าวมาโรงเรียนและครูแนะแนว ไม่สามารถตัดขาดตัวเองออกไปจากเรื่องของบริการจัดหางานได้เลย เพราะมันเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของครูแนะแนวเป็นการช่วยเหลือบุคคลให้มีการเจริญออกมาเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ และใช้ศักยภาพของตัวเขาให้เต็มที่นั่นเอง

ความหลากหลายในความเห็นเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ให้บริการ จัดหางาน

มีนักจิตวิทยาหลายท่านที่มีความเห็นต่างกันในเรื่องของผู้ให้บริการจัดหางาน ตัวอย่าง
เช่น

สมาคมแนะแนวของสหรัฐอเมริกา เห็นว่าการจัดหางานควรเป็นหน้าที่ประการ
หนึ่งของผู้ให้บริการปรึกษาหรือนักแนะแนว

อดเจอร์ (Odgers) กล่าวว่าบริการจัดหางานควรอยู่ในความรับผิดชอบและเป็น
ส่วนหนึ่งของโครงการแนะแนวของโรงเรียน โดยที่ผู้บริหารและกลุ่มอาจารย์แนะแนวเอง
ต้องทุ่มเทและให้ความสำคัญในเรื่องนี้เป็นพิเศษ

เฮร์และแครเมอร์ (Herr and Cramer) มองว่าการช่วยนักเรียนในเรื่องจัดหางาน
เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญของการแนะแนวอาชีพทั้งหมด เขามีความเห็นว่าการจัด
หางาน เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงการศึกษาและงานอาชีพเข้าด้วยกัน โดยที่บุคคล (นักเรียน) จะ
ได้รับบริการช่วยเหลือโดยผ่านกระบวนการเตรียมตัวที่จำเป็นทางด้านจิตใจ และความรู้
ความเข้าใจก่อนการก้าวเข้าไปรับงานจริง

นอกจากนี้ผลจากการวิจัยอื่น ๆ เห็นพ้องต้องกันว่าบริการจัดหางานควรเป็นส่วน
หนึ่งที่ทางโรงเรียนให้บริการแก่นักเรียนโดยผ่านทางโครงการแนะแนวของโรงเรียน และ
ควรจะมีมืออย่างใกล้ชิดกับชุมชนและหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

อย่างไรก็ตามได้มีผู้ทำวิจัยเกี่ยวกับความเห็นของนักแนะแนวเองที่มีต่อหน้าที่และ
บทบาทของตนในโรงเรียน ผลปรากฏว่าครูแนะแนวส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การจัดหางาน
ไม่ใช่หน้าที่สำคัญของตนเมื่อให้กรอกแบบสอบถาม ก็ปรากฏว่า ครูแนะแนวให้ความสำคัญ
ต่อการเตรียมนักเรียนให้เข้าสู่มหาวิทยาลัยมากกว่าการเตรียมนักเรียนในการหา
งานทำแม้แต่เมื่อให้แบบสอบถามถึงบทบาทและหน้าที่ของนักแนะแนว แก่ผู้ผลิตนักแนะแนว
ทำก็ตาม บุคคลเหล่านี้ก็ได้ให้ความสำคัญเรื่องการจัดหางานว่าเป็นหน้าที่ของครูแนะแนว

พูดอีกนัยหนึ่งก็คือกลุ่มครูแนะแนวรวมทั้งผู้ผลิตครูแนะแนวได้ให้ความสำคัญในเรื่อง
ของบริการจัดหางานนี้น้อยมาก แม้แต่ครูแนะแนวบางคนเห็นว่า การจัดหางานเป็น
หน้าที่หนึ่งของครูแนะแนวก็ยังยอมรับว่าไม่ได้ทุ่มเทให้กับงานในส่วนนี้แต่อย่างใด

แม้ว่าจะมีผู้มีความเห็นแตกต่างกันออกไปในเรื่องของบริการจัดหางานก็จริงอยู่
แต่ตามสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันมีตัวแปรมากมายที่เข้ามามีผลทำให้การแนะแนว

ของโรงเรียนจำเป็นต้องครอบคลุมไปถึงบริการจัดหางานให้นักเรียน ไม่ว่าจะเป็นสภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ก็ยังมีเรื่องการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร ใหม่ที่ทำให้ครูแนะแนวต้องตื่นตัวกับเรื่องของตลาดแรงงานมากขึ้น นอกจากนี้ก็มีเรื่องความพยายามสอนและสอดแทรกความรู้ทางอาชีพศึกษาในโรงเรียนทุกระดับ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้ได้นำให้เห็นถึงความสนใจทางอาชีพ และการประกอบอาชีพที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งในระดับโรงเรียนและระดับอุดมศึกษา จนถึงกับมีการสรุปไว้ในการประชุมระดับชาติที่จัดโดยสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2526 ว่า

..... “สถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับวิทยาลัยอาชีวศึกษาจนถึงอุดมศึกษาทั้งของรัฐบาลและเอกชนจะให้ความสำคัญกับงานบริการจัดหางานมากขึ้น ส่วนในระดับมัธยมศึกษาจะเป็นงานแนะแนวอาชีพมากขึ้น และจะปรับปรุงการเพิ่มประสบการณ์อาชีพให้นักเรียน โดยทดลองนำไปดูในสถานประกอบการ”¹

เมื่อรัฐบาลได้ให้ความสำคัญในเรื่องการหางานทำจนถึงกับออกเป็นนโยบายระดับชาติเช่นนี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่าสถาบันการศึกษาทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับการแนะแนวอาชีพ และบริการจัดหางาน ครูแนะแนวไม่อาจที่จะปฏิเสธความรับผิดชอบในหน้าที่นี้ได้อีกต่อไป

ยิ่งกว่านั้นถ้าเราพิจารณาถึงลักษณะหน้าที่งานที่ต้องเกี่ยวข้องกับบริการจัดหางาน เราจะพบว่าบุคคลที่ทำหน้าที่ดีที่สุดก็คือ ครูแนะแนวนั่นเอง เพราะนักแนะแนวจะได้รับการฝึกฝนมาให้ความเชี่ยวชาญสูงในหลายด้าน เป็นต้นว่า ช่วยกระตุ้นและให้กำลังใจบุคคลในการหางานหรือเปลี่ยนงาน ช่วยค้นหาศักยภาพของบุคคลให้เกิดความมั่นใจในการทำงาน หรือสร้างงานให้ตนเอง ใช้ทักษะทางมนุษย์สัมพันธ์ติดต่อหน่วยงานภายในและภายนอก ให้บุคคลกล้าเผชิญกับคุณสมบัติที่เขามีที่อาจจะไม่ตรงกับงานที่เขาอยากทำ ช่วยเหลือแก้ไขสภาวะอารมณ์ของบุคคลที่ท้อแท้สิ้นหวัง และสอนทักษะทางสมัครงาน เพื่อเตรียมเขาเข้าสู่ตลาดแรงงานเป็นต้น สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ จำเป็นต้องเป็นคุณสมบัติของผู้ที่ได้รับการฝึกฝนมาโดยเฉพาะ ดังที่โมเซอร์และโมเซอร์ (Moser and Moser) ได้กล่าวไว้ว่า

“ครูแนะแนวคือผู้ที่สมควรทำหน้าที่นี้มากที่สุดเพราะ

1. ครูแนะแนวรู้จักเด็กนักเรียนเป็นอย่างดี

¹ จริญญา สังคมนิภา “การพัฒนาระบบแนะแนวอาชีพเพื่อการมีงานทำ” อ้างแล้ว หน้า 53-54

2. มีข้อมูลจากระเบียบสะสมเกี่ยวกับเด็กมากกว่าผู้อื่น
3. ได้รับการฝึกฝนมาโดยเฉพาะในเรื่องของการให้แบบทดสอบการแปลผลแบบทดสอบ ตลอดจนรู้จักว่าแบบทดสอบใดที่ควร / ไม่ควรใช้ในโอกาสใด
4. เป็นผู้เชี่ยวชาญและมีทักษะในเรื่องการสัมภาษณ์ ตลอดจนมีเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่จะเข้าใจผู้อื่น สามารถสอนทักษะที่จำเป็นในการทำงานให้นักเรียนเป็นอย่างดี

เราอาจสรุปจากความเห็นหลากหลายเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของการให้บริการจัดหางานนี้ได้ว่า ตามความเห็นของนักทฤษฎีและปรมาจารย์ทางแนะแนวหลายท่าน มีความเห็นพ้องต้องกันว่า บริการจัดหางานควรเป็นหน้าที่ส่วนหนึ่งของครูแนะแนว และการบริการนี้ควรอยู่ในโครงการแนะแนวอาชีพของโรงเรียนด้วย

นักเรียนประเภทใดที่จะได้ประโยชน์จากบริการจัดหางาน

ตามความเป็นจริงแล้ว นักเรียนแทบทุกคนจะได้ประโยชน์จากบริการจัดหางาน แต่เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาพพจน์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น จะขอยกตัวอย่างเรื่องของนักเรียนผู้หนึ่ง ดังนี้

อุบลวรรณ เป็นนักเรียนชั้น ม.5 เธอกำลังจะจบอีกไม่กี่เดือนข้างหน้า เธอไม่มีความคิดว่าอยากจะเรียนต่อหรืออยากจะทำงานเคยนึกอยากจะเรียนมหาวิทยาลัยแต่ก็กลัวว่าจะเรียนไม่จบ หลังจากมาปรึกษากับครูแนะแนวแล้ว เธอก็สรุปว่า เธออยากทำงานที่เกี่ยวข้องกับงานทางสาธารณสุข เช่น ตามโรงพยาบาล หรือคลินิก เธอเริ่มออกหางาน แต่เธอก็พบว่าทุกแห่งที่เธอไปสมัครนั้นไม่มีงานให้เธอทำ วุฒิของเธอไม่ตรงกับวุฒิที่เขาต้องการ บางแห่งที่นัดให้เธอไปสัมภาษณ์ เขาก็ไม่รับเธอ เพราะคำตอบของเธอรวมทั้งท่าทางและบุคลิกของเธอขาดความมั่นใจ เมื่อหางานที่ไหนไม่ได้นานเข้าในที่สุดเธอก็ต้องไปรับจ้างทำงานบ้านเร่ร่อนไปเรื่อย ๆ

จากเรื่องตัวอย่างข้างต้นคงไม่มีใครปฏิเสธว่าเราไม่มีคนอย่างอุบลวรรณมากมายในสังคมไทย อุบลวรรณเป็นลักษณะของเด็กที่ขาดทิศทาง แม้จะไปหาครูแนะแนวแล้วก็ตาม แต่เมื่อเธอออกไปเผชิญโลกของการหางานจริง ๆ เธอไม่มีเครื่องมือหรือทักษะจากโรงเรียนที่จะเตรียมให้เธอพร้อมในการออกไปเผชิญกับการหางานเลย เธอรู้เพียงเลา ๆ ว่าเธอสนใจอาชีพทางสาธารณสุข แต่เธอก็ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพและคุณสมบัติ

ที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบอาชีพทางด้านนี้เลย เธอเข้าไปสมัครแห่งใดก็พบว่าคุณสมบัติของเธอไม่ตรงกับที่เขาดต้องการ มีหน้าซ้ำเธอขาดทักษะในการ “ขาย” ตนเองให้กับหน่วยงาน เธอไม่ทราบแม้แต่จะเตรียมพร้อมตนเองในการไปสอบสัมภาษณ์ จึงทำให้เธอขาดความมั่นใจและตกสัมภาษณ์ครั้งแล้วครั้งเล่า และในที่สุดก็ต้องไปทำงาน “อะไรก็ได้” ที่ขอให้ป็นงานเท่านั้นเอง

กรณีของอุบลวรรณนั้น ถ้าโรงเรียนมีหน่วยบริการจัดหางาน เธอคงไม่ต้องประสบปัญหาเหล่านี้

ประการแรก บริการจัดหางานจะช่วยให้คำแนะนำหรือข้อคิดเห็นหลายประการ เป็นต้นว่าด้วยคุณวุฒิ คุณสมบัตินั้น งานชนิดใดที่จะเหมาะสมและตรงกับความต้องการ แหล่งใดที่เธออาจไปติดต่อเพื่อได้ข้อมูลเพิ่มเติม

ครูแนะแนวอาจให้เธอไปลองค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพที่เธอสนใจให้มากที่สุด เพื่อนำมาพิจารณาว่าหลังจากไปอ่านหรือไปสำรวจดูอย่างถี่ถ้วนแล้ว เธอชอบอาชีพนี้จริงหรือไม่

นอกจากนี้ครูแนะแนวโดยทั่ว ๆ ไป ก็พอที่จะรู้จักนักเรียนที่มาใช้บริการอยู่บ้าง ครูอาจขอข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวเด็กจากครูประจำชั้นจากระเบียบสะสม หรือเชิญผู้ปกครองเด็กมาพูดคุยหาช่องทางที่ดีที่สุดสำหรับตัวเด็กเอง

ครูอาจมีข้อมูลที่เฉพาะเกี่ยวกับความต้องการของนายจ้าง ธรรมชาติของงาน หรือความก้าวหน้าของอาชีพ และบอกให้เด็กได้ตระหนัก

ข้อสำคัญครูอาจสอนวิธีเตรียมตัวเข้าสมัครงาน การตอบคำถามระหว่างการสัมภาษณ์ ลักษณะของคำถามที่เด็กน่าจะเตรียมตอบไว้และช่วยสนับสนุนให้กำลังใจแก่เด็ก พร้อมกับให้เด็กเข้าใจว่า ครูจะคอยฟังผลและไม่ทอดทิ้งเด็ก

จะเห็นได้ว่าถ้าครูแนะแนวและโรงเรียนให้ความสำคัญกับบริการจัดหางาน หรือเพิ่มพูนทักษะในการหางานให้เด็กแล้ว จะช่วยแก้ปัญหาทางจิตใจไปได้มากมาย แม้เด็กจะยังหางานทำไม่ได้ แต่เขาก็ยังมีความรู้สึกที่มีหวังมีคนคอยใส่ใจ และไม่โดดเดี่ยว อ้างว้าง

ถ้ามองดูจากตัวอย่างที่ให้ไว้จะเห็นว่า หน้าที่ของครูแนะแนวในการให้บริการปรึกษาทางอาชีพนั้นเกี่ยวข้องกับบริการหางานทำด้วยอย่างแยกไม่ออก

หากเราจะย้อนกลับไปอ่านในบทที่ 4 ใหม่เกี่ยวกับเรื่องบริการปรึกษาทางอาชีพ เราจะพบว่า หัวใจของบริการปรึกษาทางอาชีพก็คือเรื่องการ “ตัดสินใจ” ไม่ว่าจะป็น

เรื่องการเข้าเรียนวิชาใด เปลี่ยนแผนการเรียนหรือตัดสินใจเข้าสู่หรือออกจากวิชาชีพใด สมมติถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการตัดสินใจทำงาน กระบวนการช่วยเหลือจะเริ่มตั้งแต่สำรวจ ความสนใจ ความสามารถหาข้อมูลทางอาชีพ เลือกอาชีพ วางขั้นตอนการทำงาน และดูแล ให้ผู้ใช้บริการปฏิบัติตามขั้นตอนที่ได้วางไว้

ที่ครูแนะแนวได้ทำไปทั้งหมดนี้ก็คือบริการจัดหางานนั่นเอง แสดงว่าโดยรู้หรือ ไม่รู้ก็ตาม ครูแนะแนวได้ช่วยหางานให้แก่นักเรียนอยู่บ้างแล้ว บริการหางานจึงมิใช่สิ่ง แปลกใหม่แต่อย่างใด เพียงแต่เรามาเรียกชื่อใหม่จัดวางหน้าที่ให้ชัดเจนขึ้นเท่านั้น

เมื่อมองในแง่นี้เราจะเห็นได้ว่าบริการจัดหางานจะเป็นประโยชน์ยิ่งแก่นักเรียนใน การวางแผนอนาคตทางอาชีพ และการหางานของเขานักเรียนแทบจะทุกคนจะมีช่วงใด ช่วงหนึ่งในชีวิตการเรียนของเขาที่ต้องการความช่วยเหลือในเรื่องเกี่ยวกับอาชีพและการ หางานทำ ครูแนะแนวจะเป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยทำให้ความต้องการนั้นบรรลุผลใน ที่สุด

หน้าที่หลักของบริการจัดหางานระดับมัธยม

บริการจัดหางานในระดับโรงเรียน มัธยม มีหน้าที่หลักดังนี้คือ

1. ติดประกาศเกี่ยวกับแหล่งงานให้นักเรียนได้รู้ วิธีการหาแหล่งงานนั้นอาจทำได้ โดยอาศัยการติดต่อกับบุคคลทั้งภายในและภายนอกสถาบันการศึกษา ดังนั้น ครูแนะแนว จึงต้องเป็นคนที่มีความรู้กว้าง คอยสอดส่องตำแหน่งงานที่ว่างโดยเฉพาะกับบริษัทห้างร้าน ที่มีแนวโน้มจะว่าจ้างนักเรียน
2. สำรวจจากใบสมัครงานของนักเรียน และเปรียบเทียบกับตำแหน่งที่เปิดรับสมัคร ว่ามีความใกล้เคียงกันหรือไม่เพียงใด ถ้ามีความใกล้เคียงกันก็จะจัดส่งนักเรียนให้
3. เตรียมตัวนักเรียนสำหรับการไปสมัครงาน เช่น สอนทักษะในด้านการสัมภาษณ์ การกรอกใบสมัคร หรือแนะนำวิธีการทำแบบทดสอบที่คาดว่านักเรียนจะต้องเจอในการ ไปสมัครงาน
4. ทำหน้าที่คอยช่วยเหลือผู้สมัครงานที่มีปัญหาพิเศษบางประการ เช่น นักเรียน บางคนที่มีความพิการบางส่วนของร่างกาย หรือนักเรียนที่ต้องออกจากการเรียนกลางคัน ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจสังคมบางประการ ครูแนะแนวอาจชักจูงนายจ้างบางคนให้ พยายามจัดหางานสำหรับบุคคลที่มีปัญหาพิเศษเหล่านี้มีโอกาสทำได้ แทนการรอคอย แต่งานที่ทางหน่วยงานหรือบริษัทเป็นฝ่ายบอกมา

5. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียน และชุมชน เพื่อให้รู้ความเคลื่อนไหวของชุมชน เช่น บางแห่งมีการพัฒนาเศรษฐกิจที่ดีมีโรงงานตั้งขึ้นอาจต้องการแรงงานภายในชุมชนก็ได้

สิ่งต่าง ๆ ทั้ง 5 ประการที่กล่าวมาแล้วนี้ล้วนเป็นแนวทางปฏิบัติที่ช่วยให้เราได้รับแหล่งของงาน และช่วยนักเรียนให้มีงานทำ ไม่ว่าจะเป็นงานชั่วคราวหรืองานถาวรทั้งสิ้น

รูปแบบและรายละเอียดการจัดบริการทางาน

เนื่องจากความจำกัดทางด้านงบประมาณ และอัตรากำลังคนของโรงเรียนมัธยม ทั้งของรัฐบาลและของเอกชน ผู้เขียนจึงไม่สนับสนุนให้มีการจัดตั้งหน่วยงานเอกเทศของโรงเรียนขึ้น และเนื่องจากบริการจัดหางานเป็นส่วนหนึ่งของบริการแนะแนวทั้งหมด เราจึงสามารถใช้อัตรากำลังคนเท่าที่มีอยู่ในปัจจุบันดำเนินการจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ จะขอกล่าวถึงการจัดดำเนินการดังกล่าวต่อไปนี้

1. การจัดการ ส่วนใหญ่แล้วเมื่อพูดถึงการจัดระบบการบริการจัดหางานเราอาจจะแยกออกได้ 2 ลักษณะคือ

- 1) **แผนเดี่ยว** หมายความว่า ทั้งโรงเรียนมีหน่วยงานอยู่แห่งเดียว บริการทางานจะอยู่ร่วมกับบริการแนะแนว ห้องแนะแนวจะเป็นทั้งห้องเก็บระเบียบสะสมข้อมูลอาชีพ ห้องสมุดอาชีพ แหล่งรับสมัครงาน และแหล่งประกาศ แจ้งตำแหน่งงานที่ว่างโดยมีครูแนะแนวทำหน้าที่ทางด้านบริการจัดหางานนี้ด้วย
- 2) **แผนร่วม** เป็นการที่หน่วยแนะแนวของทางโรงเรียนร่วมกับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่มีหน้าที่จัดหางานทำงานประสานกันอย่างใกล้ชิด วิธีนี้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนจะคอยแจ้งให้ทางโรงเรียนได้ทราบโดยเร็ว เมื่อมีตำแหน่งงานแห่งใดเปิดรับสมัคร

ตามความเป็นจริงแล้ว การใช้แผนร่วมดูจะมีผลดีกว่าการทำอะไรไปโดยโดดเดี่ยวตามลำพัง และดูจะเป็นการทุ่นแรงงานให้ครูแนะแนวด้วยถ้าเรามี “คนนอก” ที่คอยส่งข่าวคราวให้ตลอดเวลา

โดยทั่ว ๆ ไปในการจัดบริการจัดหางานนั้นจะต้องมีการดำเนินการเป็นขั้นตอน เช่น

- เสนอหลักการและเหตุผลในการจัดตั้งบริการ
- ประชาสัมพันธ์ “ขาย” ความคิดแก่ผู้บริการและอาจารย์อื่น ๆ รวมทั้งนักเรียน ให้ได้ทราบถึงความจำเป็นและประโยชน์ของการตั้งบริการจัดหางาน
- สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบริษัท ห้าง ร้าน ที่อาจมีความต้องการแรงงาน
- เสนอวิธีการสอนทักษะการสมัครงานให้นักเรียนที่สนใจเป็นกลุ่ม
- คัดเลือกหาความเหมาะสมของผู้สมัคร และความต้องการของผู้จ้าง
- ติดตามผล

2. บุคลากร

ดังได้กล่าวไปแล้วว่าบริการจัดหางานไม่มีความจำเป็นต้องให้อัตราใหม่ แต่ครูแนะแนวบางท่านอาจประหลาดใจว่ามึงงานล้นมืออยู่แล้วการจะให้ไปทำหน้าที่ทางด้านบริการจัดหางานอีกด้วยนั้น เป็นสิ่งเหลือวิสัย

อย่างไรก็ตามถ้าเราจะพิจารณาให้ละเอียดจะพบว่า งานหลายชนิดที่ครูแนะแนวทำอยู่ในปัจจุบันก็เป็นส่วนหนึ่งของการให้บริการจัดหางานนั่นเอง ปัญหาจึงมีได้อยู่ที่ว่าครูแนะแนวจะต้องถูกใช้ให้ทำงานหนักขึ้นไปอีก เพียงแต่ที่เราอาจจะต้องจัดระบบการทำงานเสียใหม่แบ่งเวลามาให้เรื่องทางบริการจัดหางานบ้างเท่านั้น หรือถ้าโรงเรียนใดมีอัตราคนเหลือพอทางฝ่ายแนะแนวอาจจะขอเพิ่มในอัตราของผู้ที่จะทำงานทางธุรการ เช่น จัดเก็บข้อมูลเอกสาร ตัดป้ายประกาศแจ้งตำแหน่งงานติดต่อกับหน่วยงานอื่น เป็นต้น

โดยทั่ว ๆ ไปแล้วบุคลากรของฝ่ายแนะแนวก็มักจะประกอบไปด้วยครูแนะแนว ผู้ช่วยครูแนะแนว 1 หรือ 2 คน และเสมียนหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ ส่วนกลุ่มวงนอกที่จำเป็นต้องมีเพื่อเป็นแกนสนับสนุนก็ได้แก่ครูอื่น ๆ และผู้บริหาร นอกจากนี้การดึงเอาผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในบริการจัดหางานนี้ก็เป็นสิ่งที่ดี เพราะถ้าผู้ปกครองเข้าใจและสนับสนุนในเรื่องนี้ เขาจะคอยช่วยเป็นหูเป็นตาและเป็นกำลังที่สำคัญ คอยส่งข่าวสารข้อมูลเรื่องงานหรือตำแหน่งที่ว่างให้ทางฝ่ายแนะแนวได้รับทราบอยู่เสมอ

จะเห็นได้ว่าโครงการจัดบริการจัดหางานนี้เป็นการรวมเอาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตลอด เพราะการหางานมิใช่เป็นเรื่องของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด แต่เป็นเรื่องที่ทุกคนในโรงเรียนจะต้องร่วมมือกันในส่วนที่จะทำได้ ทั้งนี้ก็เพื่อผลประโยชน์ของนักเรียนที่เป็นผลผลิตของทั้งโรงเรียนและของบ้านนั่นเอง

ความจำเป็นของการจัดการบริการทางานในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

หลายปีที่ผ่านมาแทบจะทุกประเทศทั่วโลกล้วนแต่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลงอย่างมากมาย ประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทยก็ได้ร่วมประสบภาวะวิกฤติทางด้านเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน ซึ่งผลที่ตามมาก็คือการชะงักของการขยายตัวทางด้านการลงทุนและธุรกิจ อัตราการว่างงานของประชากรได้ทวีจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว

การว่างงานโดยเฉพาะผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษา ฝึกหัดครู และอุดมศึกษามีอัตราสูงขึ้นอย่างน่าวิตก ทั้งยังมีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกปี จะเห็นได้จากรายงานประกอบการสัมมนาของสำนักกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวว่

ในปี 2517 มีบัณฑิตว่างงานในประเทศไทยจำนวน 2,210 คน

ในปี 2524 มีจำนวนบัณฑิตว่างงานเพิ่มขึ้นเป็น 15,300 คน

ในปี 2526 มีแนวโน้มว่าจำนวน บัณฑิตว่างงานจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนถึงประมาณร้อยละ 40

การว่างงานของบัณฑิตหรือผู้ที่มีการศึกษาในระดับสูงนี้มาจากสาเหตุหลายประการ เป็นต้นว่า จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นก่อให้เกิดความต้องการการศึกษาในระดับสูงมากขึ้นตามไปด้วยประกอบกับค่านิยมในเรื่องการเรียนให้ได้ปริญญาของคนไทย และการเสียค่าใช้จ่ายต่ำในการเรียน ทำให้เกิดเป็นแรงผลักดันให้นักเรียนมัธยมหันมาเรียนสายวิชาสามัญเพื่อได้ปริญญามากขึ้น ก่อให้เกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็วของสถาบันการศึกษาในระดับกลางและสูง นอกจากนี้ระบบการผลิตบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษาขาดความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน บัณฑิตหลายสาขาทางสังคมศาสตร์สันตลาตและตงงาน ในขณะที่บัณฑิตทางสาธาณสุขหลายสาขาขาดตลาด ดังนั้น เมื่ออุปสงค์และอุปทานของแรงงานไม่ตรงกันการว่างงานก็เกิดขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมาประสบภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ความต้องการแรงงานทั้งในภาครัฐบาลและเอกชนลดลงทุกระดับ ในขณะที่ระดับการผลิตบัณฑิตมีแต่สูงขึ้น ปัญหาการว่างงานก็ยิ่งเป็นปัญหาหนักที่นับวันแต่จะทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกที

อย่างไรก็ตามเพื่อผ่อนคลายปัญหาดังกล่าว คณะรัฐมนตรีได้มีมติเกี่ยวกับนโยบายการมีงานทำและแก้ไขปัญหาการว่างงานหลายรูปแบบทั้งเป็นแผนการระยะสั้นและแผนการระยะยาว ในส่วนที่เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าระยะสั้น ก็ได้แก่การจัดตลาดนัด

แรงงาน การรณรงค์ให้ภาคเอกชนและภาครัฐบาลเข้ามามีส่วนร่วม และมีบทบาทมากขึ้นในการจัดตลาดแรงงาน

การแก้ปัญหาระยะยาวในส่วนของสถาบันการศึกษาก็ได้แก่การส่งเสริมพัฒนาโครงการแนะแนวอาชีพเพื่อให้บริการแก่นักศึกษา โดยให้สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยทุกแห่งทำการจัดตั้ง หรือพัฒนาบริการจัดหางานขึ้นภายในปี 2527 นอกจากนี้ยังได้มอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย และกรมแรงงาน ร่วมกันจัดระบบแนะแนวอาชีพเสียใหม่ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการว่างงานในระดับสูงต่อไป

ประวัติบริการจัดหางาน

การช่วยเหลือให้บุคคลมีงานทำนั้นได้เริ่มทำกันมาเป็นเวลานานแล้ว อาจจะกล่าวได้ว่าความพยายามที่ทางสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาพยายาม “ขาย” ผู้สำเร็จการศึกษาให้กับกลุ่มนายจ้างได้เริ่มมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1770 แล้วในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยตัวแทนนายจ้างได้ติดต่อไปยังสถาบันการศึกษา เพื่อดึงตัวผู้สำเร็จ หรือบัณฑิตที่จบในสาขาที่เราต้องการให้มาทำงานกับบริษัท

ตัวอย่างเช่น นายยอร์จ เวสติงเฮาส์ (George Westinghouse) ได้แสดงความจำนงผ่านทางมหาวิทยาลัย ต้องการบัณฑิตสาขาวิทยาศาสตร์เพื่อมาทำงานทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ให้กับบริษัทผลิตอุปกรณ์ไฟฟ้าของเขาเป็นต้น

ในช่วงเวลานั้น บริการจัดหางาน มิได้ทำกันเป็นกิจจะลักษณะหรือเป็นระบบอย่างในปัจจุบัน บริษัทที่ต้องการนิสิต นักศึกษา ก็จะติดต่อผ่านสถาบันการศึกษาและทำการคัดเลือกกันเอง

ต่อมาในปี ค.ศ. 1889 มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด ประเทศอังกฤษ ได้มีการจัดตั้งบริการจัดหางานในระดับอุดมศึกษาขึ้นเป็นแห่งแรก

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900 เป็นต้นมา การศึกษาและตลาดงานในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการขยายตัวและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเกิดมีความต้องการผู้มีความรู้ความชำนาญในการแนะแนวให้คำปรึกษาในการก้าวเข้าสู่อาชีพนักเรียน นักศึกษามากขึ้น ความต้องการแรงงานและบริการทางด้านการจัดหางานมีความจำเป็นยิ่งขึ้น สถาบันการศึกษาหลายแห่งได้จัดให้มีบริการแนะแนวอาชีพและการจัดหางานให้นักเรียนทำ ช่วยเหลือ

นักเรียนให้ติดต่อกับนายจ้างเพื่อของานทำ โดยเฉพาะเมื่อได้ แฟรงค์ พาสันต์ (Frank Parsons) เข้ามาเป็นตัวจักรสำคัญในการจัดตั้งสำนักงานอาชีพแห่งกรุงบอสตัน (The Vocational Bureau of Boston) และได้ทำการฝึกอบรมนักแนะแนวเพื่อให้บริการทางด้านการศึกษาและอาชีพให้กับสถาบันทางการศึกษา องค์กร และธุรกิจ ทำให้การแนะแนวทางอาชีพ และบริการจัดหางานให้นักเรียนนักศึกษาก่อรูปขึ้นและเจริญรุ่งเรืองไปด้วยระยะเวลาอันรวดเร็ว ภายในปี 1950 คือเพียง 50 ปี ให้หลังอาจจะกล่าวได้ว่าแทบจะทุกสถาบันการศึกษาในสหรัฐอเมริกา ได้จัดให้มีบริการจัดหางานขึ้นเพื่อช่วยเหลือนิสิตนักศึกษา ให้มีงานทำ

ส่วนในด้านการจัดหางานให้กับนักเรียน นักศึกษา ในประเทศไทยนั้นออกจะกล่าวได้ว่าเป็นของ “ใหม่” อยู่มากที่สุดทีเดียว ทั้งนี้เพราะถ้าเรามาพิจารณาดูระบบการศึกษาไทยในอดีต จะพบว่า ผู้ที่นิยมเข้าศึกษาในช่วงนั้นมักจะมีคุณสมบัติที่จะออกมารับราชการและค่านิยมในการศึกษาของไทยในยุคก่อนที่มีได้มีค่าสูงอย่างในปัจจุบัน จำนวนผู้เรียนสำเร็จมีปริมาณไม่มากและมักจะไม่ประสบปัญหาของการว่างงาน จึงเป็นสาเหตุให้สถาบันการศึกษามองข้ามในเรื่องของบริการจัดหางานให้นิสิตนักศึกษา ไปเสีย

อย่างไรก็ตามตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา ระบบการศึกษาของไทยได้ขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว ประมาณว่าในปี พ.ศ. 2490 ประเทศไทยมีนักเรียนระดับประถมศึกษาอยู่ราวสองล้านคน และในปัจจุบัน 35 ปีให้หลังนักเรียนระดับประถมศึกษาได้เพิ่มไปถึงเกือบเจ็ดล้านห้าแสนคน เรียกได้ว่ามากกว่าสามเท่าตัว³ การที่มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาได้เพิ่มมากขึ้นเช่นนี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อถึงนักเรียนในระดับมัธยม และระดับอุดมที่ต้องเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย เมื่อจำนวนผู้เข้าศึกษามีปริมาณเพิ่มขึ้น ปัญหาที่ตามมาคือจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาที่เข้าสู่ตลาดแรงงานมีสูงกว่าจำนวนงานที่สามารถรองรับได้ เกิดสภาวะคนว่างงานขึ้น จัดเป็นปัญหาระดับชาติที่นับวันจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นทุกปี

เมื่อสถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้ สถาบันการศึกษาหลายแห่งเริ่มจะมองเห็นความสำคัญในการยื่นมือเข้าช่วยเหลือนักเรียนนักศึกษาของตนในการที่จะแข่งขัน “ขาย” สินค้า ของตนกับสถาบันอื่น ๆ ในตลาดแรงงานมากขึ้น บางสถาบันก็ได้มีการช่วยเหลือให้นักเรียน นักศึกษาของตนได้ออกฝึกงาน หรือติดต่อกับบริษัทเพื่อให้รับนักศึกษาเข้า

³ ดร.กมล สุดประเสริฐ “การศึกษาเพื่ออาชีพ” การประชุมระดับปฏิบัติการ เรื่อง ระบบแนะแนวอาชีพในสถาบันการศึกษา เอกสารหมายเลข 6

ทำงานเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ และเมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้ไม่ประสบความลำบาก
ในการหางาน

อย่างไรก็ตาม การจัดหาบริการหางานก็ยังมีได้ถือกำเนิดอย่างจริงจังจนถึงในปี
พ.ศ. 2518 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในช่วงที่ ศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็น
อธิการบดี มีความเห็นว่ามหาวิทยาลัยควรจะต้องจัดตั้งหน่วยงานที่ให้ความสะดวกในการหา
งานทำแก่นักศึกษาและบัณฑิต โดยคาดว่าในอนาคตอันใกล้บัณฑิตทางสังคมศาสตร์ของ
มหาวิทยาลัยจะต่งงาน ดังนั้น ในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2518 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จึงจัดให้มี “สำนักงานแนะอาชีพ” ขึ้น และต่อมาในปี 2520 ก็ได้จัดให้มีงานแนะแนวการ
ศึกษาขึ้นในกองกิจการนักศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์หลักให้เป็น

แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับตลาดแรงงานให้บัณฑิตได้ทราบตำแหน่งว่างของงาน

เป็นแหล่งกลางให้บัณฑิตและนายจ้างได้พบกันสะดวก จัดรับสมัครงาน จัดห้อง
สอบให้นายจ้าง

จัดเตรียมบัณฑิตให้พร้อมที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน เช่น ฝึกอบรม พัฒนาบุคลิกภาพ
สำหรับผู้ที่จะไปสมัครงาน นักเขียนใบสมัครงาน และการสอบสัมภาษณ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับ
อาชีพใหม่ ๆ เป็นแนวทางให้บัณฑิตตัดสินใจสมัครงาน⁴

หลังจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้จัดตั้งบริการจัดหางานให้นักศึกษาแล้ว
มหาวิทยาลัยอื่น ๆ เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ก็ได้จัดตั้งบริการจัดหางานให้บัณฑิต นักศึกษาด้วยเช่นกัน

รายละเอียดของบริการจัดหางาน

รายละเอียดของบริการจัดหางานในระดับอุดมศึกษานั้น มีความคล้ายคลึงกันกับ
รายละเอียดการหางานในระดับมัธยมอยู่บ้างดังต่อไปนี้คือ

1. ติดต่อหาแหล่งงานภายนอกให้บัณฑิต

หน้าที่แรกที่สำคัญยิ่งนี้ นักแนะแนวของสถาบันจะต้องทำหน้าที่คล้ายผู้ประชา-
สัมพันธ์คุณภาพของบัณฑิตให้องค์การ หรือบริษัท ห้าง ร้าน ได้รู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ในสภาวะปัจจุบันที่มีบัณฑิตว่างงานเป็นจำนวนมาก เขาเหล่านั้นจำเป็นต้องมีงานทำ และ
หน่วยบริการจัดหางานของสถาบันจะต้องถือเป็นหน้าที่หลักในการที่จะช่วยให้บัณฑิตมี

⁴ นรนิติ เศรษฐบุตร “มหาวิทยาลัยพึงให้การแนะแนวอาชีพแก่นักศึกษา : กรณีธรรมศาสตร์” การประชุม
ระดับปฏิบัติการเรื่องระบบแนะแนวอาชีพในสถาบันการศึกษา เอกสารหมายเลข 5

งานทำ โดยเฉพาะในสาขาวิชาที่ตลาดแรงงานมีความต้องการน้อย เช่น สาขาทางสังคมศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์

สิ่งที่นักแนะแนวจะทำได้ในการบรรลุถึงจุดประสงค์ข้อนี้ก็ คือ จะต้องออกไปติดต่อหาแหล่งงาน กับบริษัท ที่มีแนวโน้มว่าจะมีงานประเภทที่บัณฑิตของเราจะออกไป หรือต้องการบัณฑิตที่มีวุฒิในลักษณะที่บัณฑิตของเรามีอยู่ นักแนะแนวอาชีพเหล่านั้น จะต้องพยายามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบริษัทหรือหน่วยงาน เพื่อเวลาที่มีตำแหน่งว่างขึ้น บริษัท หรือองค์กรนั้น ๆ จะได้ติดต่อให้ทางสถาบันรู้เป็นแห่งแรก

นอกจากนี้นักแนะแนวอาจจะขอทราบเกี่ยวกับลักษณะของบัณฑิตที่ทางบริษัท ต้องการว่ามีลักษณะอย่างไร เพื่อเตรียมบัณฑิตให้มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับสิ่งที่หน่วยงานปรารถนาให้มากที่สุด

โครงสร้างของหลักสูตรและวิชาที่บัณฑิตเรียนอาจเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่ทางสถาบันจะจัดส่งไปให้บริษัทได้พิจารณา ทั้งนี้เพราะทางบริษัทอาจจะปฏิเสธที่จะรับบัณฑิตบางสาขาวิชา แต่เมื่อเขามีโอกาสได้ทราบว่าโครงสร้างวิชาเรียนแล้ว เขาอาจเห็นว่ามีความที่อยู่ในหลักสูตรและอาจใช้ได้กับงานที่เขาเปิดรับ ทำให้บัณฑิตของทางสถาบันมีโอกาสได้รับการพิจารณาสูงขึ้นก็ได้

เมื่อบริษัทหน่วยงานใดที่มีความสนใจในบัณฑิตของสถาบันแล้ว ทางศูนย์บริการ จัดหางานอาจเชิญตัวแทนของบริษัทให้มาทำการสัมภาษณ์บัณฑิตเหล่านั้น ตามวันเวลาที่กำหนด สถานที่สัมภาษณ์ก็อาจจะจัดห้องพิเศษให้ภายในมหาวิทยาลัย เป็นการสะดวก ทั้งตัวบัณฑิตเองและบริษัทที่มาสัมภาษณ์ในเวลาเดียวกัน

จะเห็นได้ว่าหน้าที่ประการแรกของบริการจัดหางานนี้ก็คือนักแนะแนวของสถาบัน ต้องมีการติดต่ออย่างกว้างขวางกับแหล่งงานภายนอกสถาบันและจะต้องสร้างความสัมพันธ์ให้ได้อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะกับบริษัทหรือรัฐวิสาหกิจใหญ่ ๆ ที่มีที่ท่าว่าจะมีอัตราว่างให้บัณฑิตของสถาบัน

2. ให้ข้อมูลความเคลื่อนไหวของตลาดแรงงาน

ตลาดแรงงานก็เช่นเดียวกับบุคคลที่มีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ตามสภาพของสิ่งแวดล้อมทางสังคมและระบบเศรษฐกิจงานบางประเภทที่เคยเป็นความต้องการมากของตลาดในสมัยหนึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไป งานใหม่ที่ต้องใช้เทคโนโลยีสูงอาจเข้ามาแทนที่

นักแนะแนวต้องมีความไวและตระหนักในเรื่องการเปลี่ยนแปลงนี้และตื่นตัวอยู่เสมอ คอยรายงานผลต่าง ๆ ให้นักศึกษาและบัณฑิตได้ทราบอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพราะข้อมูลเหล่านี้จะช่วยป้องกันการเข้าสู่อาชีพที่ตลาดมีความอิ่มตัวแล้วนั่นเอง

นอกจากนี้ทางศูนย์บริการจัดหางานยังต้องมีการประกาศถึงตำแหน่งงานที่ว่างของบริษัท และรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนถึงทางภาครัฐบาลที่รวดเร็ว ทันต่อเวลาที่เพื่อให้นักศึกษาได้รับไปสมัครเสียก่อนที่เขาจะปิดรับสมัคร

นักแนะแนวอาจรายงานผลที่ได้จากการอ่านหนังสือพิมพ์วารสาร เพื่อผลวิจัยเกี่ยวกับลักษณะบัณฑิตที่หน่วยงานต้องการ หรือจุดอ่อนที่ทางบริษัทมีความเห็น ให้บัณฑิตได้ทราบเพื่อปรับปรุงตนเองทั้งในด้านความรู้ และบุคลิกภาพที่จำเป็นในการได้งานทำ ตัวอย่างเช่น จากการสำรวจหัวหน้างาน เกี่ยวกับคุณภาพของบัณฑิตทางบริการธุรกิจ ปี 2528 ถึงปัจจุบันที่ทำโดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า บัณฑิตมีความ “รู้ทางภาษาอังกฤษต่ำ มีบุคลิกภาพไม่กล้าแสดงออก เป็นต้น”⁵ ข้อมูลเหล่านี้เป็นส่วนประโยชน์ต่อการปรับปรุงตัวของบัณฑิตเองและสถาบันผู้ผลิตเพื่อจะได้นำไปปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้น

3. สอนทักษะที่จำเป็นในการได้งานให้บัณฑิต

บัณฑิตบางคนแม้จะมีความรู้ทางด้านวิชาการสูง แต่ขาดทักษะในการเสนอตนเองให้เป็นที่ต้องการของผู้จ้าง ทำให้หมดโอกาสได้งานไปอย่างน่าเสียดาย หน่วยบริการจัดหางานอาจจะช่วยแก้ไขได้ไม่ยากโดยจัดเป็นโครงการระยะสั้น ๆ (Workshop) ประมาณ 1 หรือ 2 วัน เพื่อให้บัณฑิตได้เรียนรู้วิธีเขียนจดหมาย กรอกใบสมัครงาน (ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ) การเตรียมตัวเพื่อเข้ารับการสัมภาษณ์ และการเขียนเอกสารประวัติย่อหรือ เรซูเม่ (Resumé) เป็นต้น (รายละเอียดของวิธีการได้ใส่ไว้ในบทที่ 10 แล้ว)

ผู้ให้บริการอาจให้นักแนะแนวอาชีพจัดฝึกอบรมเป็นหมู่หรือกลุ่มเล็ก เพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสทดลองฝึกทำ

การให้บริการในด้านการสอนทักษะนี้ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นอีกประการหนึ่งของหน่วยบริการจัดหางาน เป็นก้าวสุดท้ายของกระบวนการแนะแนวอาชีพในอันที่จะเตรียมบุคคลให้ออกไปเผชิญกับโลกของการทำงานก่อนออกไปทดลองทำจริง

⁵ แนวหน้า. โลกธุรกิจ. 29 มีนาคม 2528, หน้า 1

4. การจัดหางานพิเศษให้นักศึกษา นักศึกษาระหว่างการศึกษา

ก่อนการสำเร็จออกไปเป็นบัณฑิต นักศึกษาหลายคนอาจจะต้องการมีประสบการณ์ของการทำงานนอกเวลาเรียน เป็นงานประเภทชั่วคราวเพื่อหาประสบการณ์และเพื่อช่วยค่าใช้จ่ายทางครอบครัว ทางหน่วยบริการจัดหางานอาจดำเนินการช่วยเหลือได้ โดยติดต่อกับแหล่งงาน ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาไปฝึกปฏิบัติและได้รับค่าตอบแทนในเวลาเดียวกัน

งานประเภทนี้ได้แก่งานภาคฤดูร้อนหรืองานสอนพิเศษในสาขาวิชาที่นักศึกษาเรียนมา นอกจากนี้บริษัทธุรกิจบางแห่งจะมีโครงการพิเศษ เช่น ทำวิจัยในผลิตภัณฑ์สินค้า และต้องการผู้ที่จะไปสัมภาษณ์กลุ่มประชากรที่กำหนด เป็นงานชั่วคราว ในตัวอย่างดังกล่าวการจ้างนิสิต นักศึกษา จึงเป็นสิ่งที่ตรงความประสงค์ของผู้จ้าง และผู้รับจ้าง กล่าวคือเป็นงานชั่วคราว มีเบี้ยเลี้ยงค่าตอบแทน และนักศึกษาจะได้ประสบการณ์ที่จำเป็น

อย่างไรก็ตามการที่จะรู้ว่าบริษัทใดต้องการคนหรือองค์การใดที่กำลังมีงานพิเศษเหล่านี้ขึ้นอยู่กับว่าทางสถาบันการศึกษามี “หูตา” กว้างขวางเพียงใด ถ้ารู้จักคนมากก็จะมีโอกาสมากตามไปด้วย

5. ให้บริการศิษย์เก่าที่มีปัญหาในด้านการหางานทำหรือเปลี่ยนอาชีพ

การให้บริการในด้านนี้ก็เป็นอย่างอื่นเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญไม่แพ้ส่วนอื่น ๆ หน่วยบริการจัดหางานนอกจากจะต้องพยายามช่วยปัญหามันติดจบใหม่ และนักศึกษาปัจจุบันให้ม้งานทำแล้ว ยังต้องคอยช่วยเหลือบัณฑิตเก่าที่จบไปและยังไม่ได้งานให้ม้งานทำอีกด้วย

จากตัวเลขที่สำรวจจำนวนบัณฑิตที่ว่างงานของทบวงมหาวิทยาลัยและจากข้อมูลที่ได้จากวัดนัดพบแรงงานที่ทางกรมแรงงานได้จัดขึ้นนั้นบัณฑิตว่างงานที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วหลายปี แต่ยังมีได้ประกอบอาชีพมีสูงถึงร้อยละ 27.93 ตัวเลขนี้น่าจะเป็นสิ่งที่ทางสถาบันต่าง ๆ ตระหนักถึงความเดือดร้อนและพยายามแสวงหาวิถีทางช่วยเหลือการว่างงานของบัณฑิตยี่นานวันก็ยิ่งเป็นการสูญเสียเปล่าทางเศรษฐกิจ และบัณฑิตเองกำลังใจของบัณฑิตเองอย่างหาที่เปรียบมิได้

เท่าที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดในหน้าที่ของหน่วยบริการจัดหางาน ซึ่งถ้าพิจารณาดูอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว จะต้องทำอย่างมีระบบเพื่อให้มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ถูกตามวัตถุประสงค์

การดำเนินงาน

ในเรื่องของการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์นั้น ได้กล่าวไปแล้วในช่วงของรายละเอียดเกี่ยวกับบริการทั้ง 5 ในขั้นตอนนี้จะขอสรุปคร่าว ๆ ดังนี้คือ

1. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงาน “ผู้จ้าง” ทุกประเภท
2. โฆษณาประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ให้ผู้จ้างได้รู้เกี่ยวกับบัณฑิต
3. สะท้อนความต้องการของนายจ้างกลับมาสู่ฝ่ายผู้ผลิตต่าง ๆ ของสถาบันศึกษา และแก้บัณฑิตเพื่อประโยชน์ในการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องยิ่งขึ้น
4. ให้บริการช่วยเหลือนักศึกษาและบัณฑิตในความรู้เกี่ยวข้องกับอาชีพการว่าจ้าง ตำแหน่งงาน ทางเลือกอาชีพอื่น ๆ
5. ฝึกอบรมบัณฑิตและศิษย์เก่าในการเพิ่มพูนทักษะในการหางาน เช่น การเขียนจดหมายสมัครงาน การกรอกใบสมัคร การเขียนเอกสารประวัติย่อและการเตรียมตัวเข้ารับสัมภาษณ์ นอกจากนี้ก็ควรช่วยให้ความรู้ในด้านแหล่งงาน วิธีการหางาน และเมื่อได้งานแล้วควรมีการปรับตัวในหน้าที่การงานอย่างไร
6. ติดประกาศข่าวงาน คอยดูแลให้ทันสมัยอยู่เสมอ การประกาศก็ควรจะบอกรายละเอียด เช่น ลักษณะของงาน วุฒิและสถานที่ติดต่อให้เรียบร้อย รวมทั้งถ้ามีบริการให้สัมภาษณ์โดยตัวแทนจากบริษัทก็ต้องบอกวัน เวลา คุณสมบัติต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สนใจมาลงชื่อสมัครเข้ารับการสัมภาษณ์
7. ช่วยหางานฤดูร้อน หรืองานนอกเวลาเรียนให้นักศึกษาได้มีโอกาสเพิ่มพูนประสบการณ์ทำงานก่อนเข้าทำงานจริง และเป็นการช่วยทางด้านเศรษฐกิจไปด้วยในเวลาเดียวกัน
8. พยายามปรับการดำเนินงานให้เข้ากับทิศทางหรือนโยบายของสถาบัน เพื่อให้มีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน และเพื่อความเจริญก้าวหน้าของสถาบันเองในที่สุด

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการจัดหน่วยงาน

ในการจัดหน่วยงานใดก็ตามขึ้น จำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้ง ซึ่งได้แก่งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เหล่านี้ เป็นต้น ในช่วงนี้จะได้พูดถึงรายละเอียดในแต่ละเรื่อง ได้แก่

1. งบประมาณในการจัดตั้ง

ถ้าเป็นการจัดตั้งหน่วยงานในองค์กรของรัฐ ก็มักจะต้องพึ่งเงินจากงบประมาณแผ่นดิน ถ้าหน่วยจัดหางานนี้อยู่ในกองกิจการนิสิตนักศึกษา เงินที่ได้ก็มักจะมาจากการแบ่งส่วนเงินที่ทางมหาวิทยาลัยได้จัดสรรให้แก่กองกิจการนิสิต แต่การที่จะได้งบประมาณจัดมากน้อยแค่ไหนก็ขึ้นอยู่กับว่า ในสถาบันนั้น ๆ มีการดำเนินการในเรื่องนี้มากน้อยเพียงไรแล้ว ถ้าเป็นสถาบันใหม่ที่เพิ่งเริ่มดำเนินการ อาจจะต้องใช้ค่าใช้จ่ายมาก ไม่ว่าจะเป็นไปในเรื่องของการจ้างบุคลากรหรือลูกจ้าง วัสดุครุภัณฑ์ที่ใช้ในสำนักงานหรือการซื้อหนังสือวารสาร แม้แต่ในขนาดการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ อาจจำเป็นต้องมีเพื่อความสะดวกในการได้ข้อมูลที่รวดเร็วและทันสมัย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จำเป็นต้องมีงบประมาณในการจัดสรรหามาทั้งสิ้น

2. บุคลากร

นอกจากในเรื่องงบประมาณแล้ว กำลังคนที่จะทำงานก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญ บุคลากรที่จะใช้ทำงานควรเป็นผู้ที่มีความรู้ทางสาขาการแนะแนว หรือผู้ที่ทำงานมีประสบการณ์ทางแนะแนวก็จะทำให้การดำเนินงานง่ายเข้า ในบางสถาบันที่อัตราจ้างใหม่หายาก เราอาจจะนำคนจากหน่วยงานอื่นที่สนใจ เข้ามาช่วยในหน่วยงานนี้ก็ได้ เป็นการประหยัดงบประมาณแผ่นดินและเป็นการใช้ทรัพยากรบุคคลอย่างคุ้มค่า

ส่วนจำนวนบุคลากรที่จะมาอยู่ในหน่วยนี้จะเป็นเท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับแต่ละสถาบัน ถ้าเป็นสถาบันเล็กอาจใช้คนเพียง 1-2 คน แต่ถ้าเป็นสถาบันใหญ่ต้องมีการติดต่อมาก อาจจะมีคนตามจำนวนนักศึกษาและงบประมาณที่ได้รับ ส่วนวุฒิของผู้ทำงานนั้นในระดับหัวหน้า อาจเป็นวุฒิปริญญาโท ส่วนนักแนะแนวอื่น ๆ ก็อาจใช้วุฒิปริญญาตรีแนะแนวได้

3. สถานที่ตั้ง

จุดประสงค์หลักที่สำคัญของการให้บริการจัดหางานก็คือ ให้นักศึกษาได้เข้ามาใช้บริการให้มากที่สุด ดังนั้น สถานที่ตั้งหน่วยงานจึงน่าจะเป็นสถานที่ซึ่งสะดวกสบายมองเห็นได้ง่าย และอยู่ภายในอาคารเดี่ยวหรือใกล้กันกับห้องสมุดอาชีพและหน่วยแนะแนวอาชีพอื่น ๆ

ในกรณีที่ทางสถาบันจัดให้มีการสัมภาษณ์การเข้าทำงานโดยเชิญตัวแทนจากบริษัทมานั้น จำเป็นต้องจัดหาห้องสัมภาษณ์งานให้เขาด้วย ซึ่งจะต้องเป็นห้องที่แยกออก

มาจากห้องบริการจัดหางาน มีพื้นที่ไม่ต้องกว้างนักแต่ให้มืดซิด ประกอบด้วยโต๊ะเก้าอี้หนึ่ง
สำหรับผู้สัมภาษณ์และผู้เข้ารับการสัมภาษณ์ และที่นั่งรอรับการสัมภาษณ์นอกห้อง
สัมภาษณ์ ตลอดจนถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ เครื่องพิมพ์ดีด ตู้เก็บเอกสาร บัตร
นัดหมายเวลา ฯลฯ

นอกจากนี้อาจต้องเตรียมห้องขนาดย่อย ในการทำงานหรือสอนการสัมภาษณ์
การเขียนจดหมายสมัครงาน เป็นต้น ถ้าสถาบันใดไม่มีห้องมากนักอาจจะขอยืมใช้ห้อง
เรียนเป็นครั้งคราวก็ได้ แต่ถ้าเป็นไปได้ควรมีห้องซึ่งอาจเรียกเป็นห้องอเนกประสงค์
สามารถจัดตัดแปลงให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการใช้เป็นครั้งคราวต่อไป และไม่
ควรอยู่ห่างจากหน่วยจัดหางานนัก

4. งานวางแผนและรวบรวมสถิติ

หน่วยงานควรมีการวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว ในการดำเนินงานเพื่อ
ให้เป็นไปตามขั้นตอน เช่น วางแผนระยะสั้นว่าภายใน 1 ปี งบประมาณนี้จะมีกิจกรรม
อะไรบ้าง ตัวอย่างเช่น จัดนิทรรศการแนะนำก็ครั้ง จัดอบรมเรื่องใดบ้าง ควรเชิญ
วิทยากรมาให้ความรู้เรื่องใด มีการสัมภาษณ์โดยตัวแทนจากบริษัทในช่วงใด เป็นต้น
การสร้างแผนงานนี้สำคัญมากต่อการของบประมาณในแต่ละปี

อย่างไรก็ตามเมื่อได้ดำเนินการไต่ลงไปจะต้องมีการเก็บข้อมูลทางสถิติทุกครั้ง
การเก็บข้อมูลนี้สำคัญมากต่อการวางแผนในระยะต่อไปด้วย การเก็บข้อมูลจะเป็นเครื่อง
ชี้ให้เห็นว่าหน่วยงานประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใด

การเก็บข้อมูลเรื่องใดบ้างนั้น ขึ้นอยู่กับบริการที่ทางหน่วยงานจัดให้แก่สถาบัน
ตัวอย่างเช่น

จากเดือน ถึงเดือน มีผู้มาใช้บริการจัดหางานจำนวน
ทั้งสิ้น คน

แบ่งออกเป็นผู้ใช้บริการด้านต่าง ๆ ก็คน

1. บริการติดต่อแหล่งงาน

ติดต่อหาแหล่งงานให้บัณฑิตใหม่ได้ _____ คน

บัณฑิตได้งานที่เป็นผลมาจากการเข้ารับสัมภาษณ์ที่ทาง

สถาบันจัดขึ้นจำนวน _____ คน

สถาบันจัดให้มีการสอบสัมภาษณ์ _____ ครั้ง

2. บริการให้ข้อมูลความเคลื่อนไหวของตลาดแรงงาน

ได้ประกาศตำแหน่งว่างให้ นศ. ทราบ	_____	ตำแหน่ง
จัดนิทรรศการทางด้านอาชีพ	_____	ครั้ง
มีผู้เข้าชมประมาณ	_____	คน
เชิญวิทยากรจากหน่วยงานอื่นมาบรรยาย	_____	ครั้ง
มีผู้ฟังประมาณ	_____	คน
3. การฝึกสอนทักษะในการสมัครงาน

จัดอบรมในการเขียน จ.ม. สมัครงาน	_____	ครั้ง
มีผู้เข้าอบรมทั้งสิ้น	_____	คน
จัดอบรมในเรื่องการสอบสัมภาษณ์	_____	ครั้ง
มีผู้เข้าอบรม	_____	คน
4. จัดหางานพิเศษให้นักศึกษาทำ

จัดหางานนอกเวลาให้นักศึกษาทำจำนวน	_____	คน
หาแหล่งฝึกงานให้นักศึกษาทำได้จำนวน	_____	คน
5. ให้บริการศิษย์เก่า

หางานให้ศิษย์เก่าทำได้จำนวน	_____	คน
ให้บริการศิษย์เก่าในด้านอื่น ๆ เช่นการเปลี่ยนอาชีพ	_____	คน
จำนวน	_____	คน

สถิติที่ได้จะช่วยให้เราได้พิจารณาอีกครั้งว่าโครงการต่าง ๆ ของสถาบัน ดำเนินไปตามเป้าหมายหรือไม่ การมีผู้มาใช้บริการมากน้อยก็เป็นเรื่องช่วยชี้ให้เห็น ความนิยมของผู้ใช้บริการ เพื่อที่จะได้ทำการปรับปรุงให้บริการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. การประเมินผล

ความจริงแล้วสถิติและการประเมินผลเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กัน สถิติผู้มาใช้บริการ จะเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จหรือข้อบกพร่องของการให้บริการ แต่สถิติเพียงอย่างเดียว ไม่เพียงพอที่จะทำให้เราได้ทราบถึงปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงาน การที่จะรู้ถึง รายละเอียดดังกล่าวต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน จึงจะทำให้เราสามารถแก้ไข ปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เรื่อง หรือสารสำคัญที่อาจใช้ในการประเมินผลได้แก่

1. นักศึกษาได้ทราบเกี่ยวกับบริการต่าง ๆ ของบริการจัดหางานมากน้อยเพียงใด
2. นักศึกษามีความต้องการใช้บริการจัดหางานมากน้อยเพียงไร
3. นักศึกษาได้ใช้บริการจัดหางานมากน้อยเพียงไร
4. นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการใช้บริการเพียงใด
5. คณาจารย์และผู้บริหารมีความพอใจต่อบริการจัดหางานเพียงไร
6. ความร่วมมือระหว่างบุคลากรของบริการจัดหางานกับคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามีมากน้อยเพียงไร⁶

สรุป

บริการจัดวางตัวบุคคลแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ บริการจัดวางตัวบุคคลทางการศึกษาและบริการจัดหางาน บริการจัดวางตัวบุคคลทางการศึกษาจะช่วยจัดวางตัวนักเรียนในชั้นเรียนที่เหมาะสม ช่วยจัดแผนการเรียนและเลือกวิชาเรียนตามความถนัดและความสามารถของนักเรียน บริการจัดหางานของโรงเรียนเป็นบริการที่ช่วยเหลืองานให้นักเรียนทำงานชั่วคราวและถาวร ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติทดลองงาน ตลอดจนเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในการสมัครงานบริการจัดหางาน และทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนและโลกการทำงานของบุคคล โดยความเห็นของนักวิชาการส่วนใหญ่แล้ว บริการจัดหางานควรเป็นส่วนหนึ่งของบริการแนะแนว และผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบควรเป็นครูแนะแนว บริการจัดหางานควรมีการติดต่ออย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน เพื่อความคล่องตัวในเรื่องของการส่งสื่อสารข้อมูลและตำแหน่งงานว่าง

บริการจัดหางานระดับอุดมศึกษาเป็นความจำเป็นและหน้าที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของการจัดบริการนักศึกษา มีหน้าที่หลักคล้ายกับการหางานในระดับมัธยมศึกษา ทางสถาบันการศึกษาจะต้องคำนึงถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องหลายประการเป็นต้นว่า งบประมาณ สถานที่ตั้ง วัสดุ อุปกรณ์ เป็นต้น การดำเนินงานควรมีเป็นขั้นตอน มีการเก็บสถิติ และประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้หน่วยงานมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

⁶ สำเนาวิ ขจรศิลป์, อ้างแล้ว หน้า 73